

การจัดวางความคิดทางการเมือง: แนวทางการวิเคราะห์การก่อตัวของสังคมของกลุ่มคณะราษฎร
**POLITICAL INSTALLATION: APPROACHES TO THE ANALYSIS OF THE
SOCIAL FORMATION OF “KHANA RATSADON” (THE PEOPLE’S PARTY)**

วีรชน เกษสกุล^{1*}, วัชรพล พุทธิรักษา²

Weerachon Gedsagul^{1*}, Watcharabon Buddharaksa²

^{1*}นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก 65000 ประเทศไทย

^{1*}Doctoral Student, Political Science Program, Faculty of Social Sciences, Naresuan University, Phitsanulok Province, 65000, Thailand

²รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก 65000 ประเทศไทย

²Associate Professor Dr., Political Science Program, Faculty of Social Sciences, Naresuan University, Phitsanulok Province, 65000, Thailand
E-mail address (Corresponding author) : ^{1*}weerachong61@nu.ac.th (Author) : ²watcharabonb@nu.ac.th

รับบทความ : 8 กรกฎาคม 2564 / ปรับแก้ไข : 29 สิงหาคม 2564 / ตอรับบทความ : 7 กันยายน 2564

Received : 8 July 2021 / Revised : 29 August 2021 / Accepted : 7 September 2021

DOI :

ABSTRACT

This article aims to study and analyze the issues related to the changes after The Siamese Regime Change in 1932 by proposing a theoretical explanation along with historical facts, especially in the dimensions of the social formation of Khana Ratsadon (the People's Party). The author uses the concept of “political installation” as a tool to seek knowledge and create new explanations. The results of previous studies were explained by the fact that in the past there have been four ways of studying guidelines that were compiled roughly in order to expand the body of knowledge of such educational issues. For this study, the author proposed a fifth way of studying the guidelines. By calling such a group “a group of works that focus on the process of the struggle for political power”, the study found that the political formation of the People's Party gathered members from many powerful groups that had different social status, social power and political ideology in Siam. Nevertheless, they were united under the same common wills and interests to operate and struggle to become the Hegemony group or the dominant force in political society that formed a large historical bloc. After their success in seizing power, rifts and strife between the various factions in the People's Party started to emerge. These rifts caused the transformation of small groups within the Party, but the structural integrity remained in the larger holistic political movement.

Keywords : Siamese regime change of 1932, Khana ratsadon (The people's party), Political installation, Historical bloc

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้มีจุดประสงค์ที่จะทำการศึกษาและเสนอแนวทางการวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยามด้วยการสร้างคำอธิบายเชิงทฤษฎีประกอบกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของการก่อตัวของสังคมของกลุ่มคณะราษฎร โดยการใช้แนวความคิดการจัดวางความคิดทางการเมืองเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และสร้างคำอธิบาย ผลจากการศึกษาสามารถอธิบายได้ว่าในอดีตได้มีการรวบรวมแนวทางการศึกษาเอาไว้อย่างคร่าว ๆ ทั้งสิ้นสิ้นแนวทาง เพื่อเป็นการขยายองค์ความรู้ในประเด็นการศึกษาดังกล่าว สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้เขียนมีข้อเสนอให้เพิ่มแนวทางการศึกษาเป็นกลุ่มที่ห้า โดยเรียกกลุ่มดังกล่าวว่า “กลุ่มของงานที่มุ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการในการช่วงชิงอำนาจทางการเมือง” และจากการศึกษาสามารถอธิบายได้ถึงการก่อตัวของคณะราษฎรได้ว่า การรวมตัวของสมาชิกคณะราษฎรประกอบด้วยกลุ่มก้อนทางอำนาจ กลุ่มพลังทางสังคม

กลุ่มต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันทางด้านอุดมการณ์ แต่มีเอกภาพภายใต้เจตจำนงร่วมบางประการ เพื่อที่จะปฏิบัติการแย่งชิงการครองอำนาจ นำทำให้เกิดเป็นกลุ่มประวัติศาสตร์ขนาดใหญ่ แต่ภายหลังจากการยึดอำนาจได้สำเร็จ ความแตกแยกและความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ภายในก็เริ่มปรากฏมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มย่อย ๆ ภายใน แต่อย่างไรก็ดีภายใต้โครงสร้างโครงสร้างได้โครงสร้างขนาดใหญ่ก็ยังคงดำเนินอยู่

คำสำคัญ : การเปลี่ยนแปลงการปกครองสยาม พ.ศ. 2475, คณะราษฎร, การจัดวางความคิดทางการเมือง, กลุ่มประวัติศาสตร์

บทนำ

หากพิจารณาในมิติของการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองไทย การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถือเป็นหนึ่งในเหตุการณ์ทางการเมืองไทยที่ถูกนำมาศึกษาในมิติต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากผลงานทางวิชาการในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นว่าเหตุการณ์ดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์กับบริบทต่าง ๆ ทางสังคมการเมืองไทยอย่างหลากหลายมิติ ทั้งนี้จากปริมาณงานที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยามที่มีจำนวนมากนั้น ก็อาจจะทำให้บางคนเกิดความเข้าใจผิดว่าประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยาม มีการศึกษาวิจัยกันมาอย่างละเอียดและครบถ้วนแล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับคณะราษฎร วิชิตีดังกล่าวปรากฏในงานเขียนที่ชื่อว่า “คณะราษฎรผู้ก่อกำเนิดรัฐธรรมนูญ” โดยเนื้อหาต้นฉบับได้กล่าวไว้ว่า

“...หนังสือ ‘คณะราษฎร ผู้ก่อกำเนิดรัฐธรรมนูญ’ มิใช่ผลงานวิจัย เพราะเรื่องเกี่ยวกับ “คณะราษฎร” ไม่ต้องการค้นคว้าวิจัยอะไรอีกแล้ว เพราะได้มีการศึกษาวิจัยกันมาอย่างละเอียดละออและอย่างครบถ้วนมานานแล้ว โดยบรรดานักประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ ทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ ...” (Pompetch, 2021, p. 8)

แต่อย่างไรก็ดี จากการพยายามทบทวนวรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยาม ผู้เขียนมีข้อคิดเห็นตรงกับภุรี พวงศ์เจริญ ว่าในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีงานวิชาการที่พยายามจะขยายพรมแดนแห่งความรู้ด้วยการนำเสนอเอกสารหลักฐานชิ้นต้นใหม่ ๆ รวมไปถึงการตีความใหม่ ต่อหลักฐานที่เคยปรากฏมาแล้วอยู่เป็นระยะ (Fuwongcharoen, 2016, p. 48)

ดังนั้น เพื่อก้าวข้ามมายาคติที่เชื่อว่าประเด็นเกี่ยวกับคณะราษฎรหรือการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้มีการทำการศึกษาอย่างครบถ้วนแล้ว รวมทั้งเป็นความพยายามในการขยายพรมแดนต่อการศึกษาประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยาม บทความชิ้นนี้ผู้เขียนจึงต้องการจะนำเสนอบททดลองเกี่ยวกับแนวทางการวิเคราะห์การก่อตัวทางสังคมการเมือง โดยพิจารณาผ่านกลุ่มคณะราษฎรภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยาม ซึ่งแนวทางในการวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของแนวความคิดที่ว่าด้วย “การจัดวางความคิดทางการเมือง” (Politics of installation/Political installation)

ในส่วนของการนำเสนอเนื้อหาของบทความนี้ ผู้เขียนได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วนหลัก อันประกอบด้วยส่วนที่หนึ่ง “แนวทางการวิเคราะห์ว่าด้วยการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยาม” เป็นการแสดงให้เห็นถึงแนวทางที่ใช้ในการวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยามที่ผ่านมาว่ามีลักษณะหรือแนวทางอย่างไรบ้าง ส่วนที่สอง “ความหมายของคณะราษฎรกับความสับสนบางประการ” เป็นการอภิปราย

เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหาของการนิยามและการนำคำว่า “คณะราษฎร” ไปใช้อธิบายบริบททางสังคมการเมือง ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ส่วนที่สาม “มองคณะราษฎรผ่านกรอบการจัดวางความคิดทางการเมือง” เป็นการเสนอคำอธิบายเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการพิจารณาสถานะของสมาชิกคณะราษฎรภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง และส่วนที่สี่ “บทสรุปและข้อเสนอแนะ” จะเป็นการอภิปรายสรุป พร้อมทั้งข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับมุมมองต่อการพิจารณาความสัมพันธ์ภายในกลุ่มคณะราษฎร เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปเชื่อมโยงหรืออธิบายประเด็นต่าง ๆ ภายใต้อธิบายบริบททางสังคมการเมืองไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

แนวทางการวิเคราะห์หัวว่าด้วยการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยาม

สำหรับแนวทางการวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยาม ผู้เขียนพบว่าในอดีตได้มีการสำรวจและรวบรวมเอาไว้โดย นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ในงานที่มีชื่อว่า “การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ของสยาม : พรหมแดนแห่งความรู้” ในปี พ.ศ. 2525 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยังถือว่าเป็นยุคทองของการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยาม ในการสำรวจครั้งดังกล่าว นครินทร์พยายามจะอธิบายว่า เป็นการสำรวจและแบ่งกลุ่มตามลักษณะของวิธีการศึกษาและการนำเสนอ โดยแบ่งออกเป็นสี่กลุ่มคร่าว ๆ แต่อย่างไรก็ดีแม้ว่าช่วงเวลาจะผ่านมาแล้วกว่า 30 ปี แต่องค์ความรู้ดังกล่าวก็ยังถูกใช้เป็นฐานในการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง

สำหรับแนวทางการวิเคราะห์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองทั้งสี่กลุ่มที่นครินทร์ได้เสนอเอาไว้ มีดังต่อไปนี้ แนวทางแรกเป็นศึกษาการเมืองตามแบบดั้งเดิม กล่าวคือเป็นกลุ่มที่มุ่งอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย แนวทางที่สองเป็นกลุ่มงานมุ่งเน้นวิเคราะห์ปรากฏการณ์ในเชิงประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับสถานภาพของสังคมทั้งก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แนวทางที่สามเป็นการมุ่งอธิบายปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครองผ่านทฤษฎีการพัฒนาให้ทันสมัย และแนวทางที่สี่เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นวิเคราะห์ตามแนวเศรษฐศาสตร์การเมือง (Mektrairat, 1982, pp. 18-22)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2556 ก็ปรากฏว่ามีการสำรวจองค์ความรู้ในประเด็นดังกล่าวอีกครั้งโดย ศราวุฒิ วิสาพรหม ในงานที่มีชื่อว่า “80 ปี การปฏิวัติสยาม 2475 : ย้อนพินิจพรหมแดนความรู้การปฏิวัติสยาม 2475 (อีกครั้ง)” เมื่อพิจารณางานชิ้นดังกล่าว พบว่างานชิ้นนี้เองก็ได้รับอิทธิพลการศึกษาจากงานของนครินทร์ที่ได้เคยทำการสำรวจเอาไว้ ทั้งรูปแบบการนำเสนอและโครงสร้างในการอธิบาย แต่ในงานของศราวุฒิได้ทำการจำแนกรายละเอียดเพิ่มเข้าไปในแต่ละกลุ่มตามที่นครินทร์ได้เคยเสนอเอาไว้ เช่น เน้นให้เห็นว่ามีกลุ่มงานที่ศึกษาผลกระทบจากการปฏิวัติสยามในเชิงลบ มีกลุ่มงานของนักเขียนฝ่ายซ้ายที่เขียนสนับสนุนคณะผู้ก่อการ เป็นต้น แต่ไม่พบว่าได้มีข้อเสนอรูปแบบในการศึกษาเพิ่มเติมต่อจากงานของนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ แต่อย่างใด แต่ผู้เขียนพบว่าในงานชิ้นดังกล่าว มีประเด็นที่น่าสนใจที่ไม่ได้ถูกขยายความหรือให้ความสำคัญถึงขั้นเป็นข้อเสนอให้เพิ่มเป็นอีกหนึ่งแนวทางของการศึกษาซึ่งประเด็นดังกล่าวคือ ประเด็นทางด้านกฎหมาย โดย ศราวุฒิ ได้กล่าวถึงงานของวรเจตน์ ภาคีรัตน์ ที่พยายามชี้ให้เห็นถึงปัญหาและความสำคัญของการใช้กฎหมายของแนวคิดนิติศาสตร์ ที่ยังจำกัดตัวเองอยู่กับตัวบทกฎหมายที่บังคับระหว่างเอกชนกับเอกชนเป็นสำคัญ (Wisaprom, 2013, pp. 16-17)

กล่าวโดยสรุป จากการสำรวจและรวบรวมแนวทางการวิเคราะห์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยาม โดยนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ที่ได้เสนอเอาไว้คร่าว ๆ เมื่อปี พ.ศ. 2525 ว่ามีด้วยกันสี่แนวทางนั้น จนกระทั่งต่อมาในปี พ.ศ.2556 ก็ได้มีความพยายามในการสำรวจและรวบรวมแนวทางการวิเคราะห์เกี่ยวกับการ

เปลี่ยนแปลงการปกครองสยามอีกครั้ง โดยศราวุฒิ วิสาพรม แต่ถึงกระนั้นในการสำรวจครั้งนี้ก็ยังพบว่าได้มีการเสนอแนวทางการวิเคราะห์แบบใหม่เพิ่มเติมต่อจากนครินทร์ พบแต่เพียงการอธิบายเพิ่มเติมในรายละเอียดของงานการศึกษาในกลุ่มต่าง ๆ เท่านั้น

อนึ่ง จากการสำรวจวรรณกรรม ผู้เขียนพบว่าในช่วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการผลิตผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับประเด็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยามออกมาอย่างต่อเนื่อง และมีงานหลายชิ้นที่ไม่ได้มีลักษณะเป็นไปตามที่นครินทร์ได้เคยจำแนกเอาไว้เมื่อสามสิบกว่าปีที่ผ่านมานี้ ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอให้เพิ่มกลุ่มของแนวทางในการศึกษาเป็นกลุ่มที่ทำ โดยเรียกกลุ่มงานดังกล่าวว่า “กลุ่มที่มุ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการในช่วงชิงอำนาจทางการเมือง” กล่าวคือ งานในกลุ่มนี้จะมีลักษณะที่มุ่งเน้นอธิบายถึงการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อช่วงชิงความได้เปรียบทางการเมืองเป็นประเด็นสำคัญ ยกตัวอย่างงานที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ ขอฟันไฝในฝันอันเหลือเชื่อ ความเคลื่อนไหวของขบวนการปฏิรูปกษัตริย์สยาม (พ.ศ. 2475-2500) โดยณัฐพล ใจจริง (Chaiching, 2013, pp.(12)-(13)), นี่คือนครินทร์ที่หาญมุ่ง ข้อถกเถียงว่าด้วยสถาบันพระมหากษัตริย์ ในองค์กรจัดทำรัฐธรรมนูญของไทย ตั้งแต่ พ.ศ.2475-2550 โดยสมชาย ปรีชาศิลปกุล (Preecha-silpakul, 2018, pp.(12)-(14)), การเมืองและสังคมในสถาปत्यกรรม : สยามสมัย ไทยประยุกต์ ชาตินิยม โดยชาติรี ประภิตนทการ, (Prakitnonthakan, 2007, pp. 285-404), ราษฎรธิปไตย การเมือง อำนาจ และความทรงจำของ (คณะ) ราษฎร โดย ศรัณยู เทพสงเคราะห์ (Thepsongkroh, 2019, pp.25-75) เป็นต้น

เห็นได้ว่า ถึงแม้ในช่วงทศวรรษที่ 2520 ที่ถือได้ว่าเป็นยุคทองของการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยาม จะได้มีการศึกษาค้นคว้าประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยามเป็นจำนวนมาก และหลากหลายมิติ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าประเด็นหรือแง่มุมต่าง ๆ ถูกศึกษาจนครบถ้วนแล้ว ดังจะเห็นได้จากผลงานทางวิชาการในช่วง 10-15 ปีที่ผ่านมา พบว่าได้มีการนำเสนอข้อมูล เอกสารหลักฐานใหม่อยู่เป็นระยะ รวมทั้งมีความพยายามในการที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการศึกษาค้นคว้า ส่วนในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นย้อนกลับไปทำความเข้าใจถึงการก่อตัวทางสังคมและการเมืองของคณะราษฎร โดยใช้คำอธิบายเชิงทฤษฎีประกอบกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อที่จะเป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างแนวทางการศึกษาแบบใหม่

ความหมายของคณะราษฎรกับความสับสนบางประการ

เนื้อหาในส่วนนี้จะเริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามว่า “คณะราษฎรคือใคร และ ใครคือคณะราษฎร” ทั้งนี้จากการที่ผู้เขียนได้พิจารณาข้อเท็จจริงที่นักวิชาการทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ และด้านรัฐศาสตร์ได้พยายามรวบรวมรายชื่อและจำแนกกลุ่มของสมาชิกคณะราษฎรเอาไว้ พบว่าแต่ละสำนวนมีข้อมูลที่แตกต่างกันออกไป เช่น ในสำนวนของชัยอนันต์ สมุทวณิช และพีรศักดิ์ จันทวรินทร์ บันทึกเอาไว้ว่าสมาชิกคณะราษฎรมีทั้งหมด 99 คน ในสำนวนของชาญวิทย์ เกษตรศิริ และธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ บันทึกเอาไว้ว่า คณะราษฎรมีสมาชิกทั้งหมด 102 คน ข้อมูลจาก พล.ท.ประยูร ภมรมนตรี ที่บันทึกเอาไว้ว่ามีทั้งสิ้น 98 คน ข้อมูลจากธวัช มกรพงษ์ ที่บันทึกเอาไว้ว่ามีทั้งสิ้น 114 คน เอกสารจากจดหมายเหตุเลขที่ กจช.สร.0201.16/48 เรื่องรายนามผู้เริ่มก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่ระบุว่า มีจำนวนทั้งสิ้น 101 คน นอกจากนี้ยังมีสำนวนของ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ที่เสนอไว้ว่าสมาชิกของคณะราษฎรมีทั้งสิ้น จำนวน 115 คน (Samudavanija & Chantavarin, 1982, pp. 8-11; Manopimoke, 1977, pp. 234-237; Kasetsiri, & Petchlertan 2000, pp. 218-239; Mektrairat, 2010, pp. 469-473)

แต่อย่างไรก็ดีข้อมูลเหล่านี้ก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนว่าสำนวนไหนมีความถูกต้องที่สุด ดังนั้นผู้เขียนจึงมีข้อคิดเห็นว่าการย้อนกลับมาทำความเข้าใจต่อประเด็นดังกล่าวอย่างตรงไปตรงมาจะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อสถานะความเป็นคณะราษฎร ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการศึกษาหรือการพยายามทำความเข้าใจประเด็นต่าง ๆ อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของการช่วงชิงอำนาจทางการเมือง

คณะราษฎรคือใคร

“คณะราษฎร” จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2469 ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส โดยมีผู้ร่วมก่อตั้งครั้งแรกจำนวน 7 คน ประกอบไปด้วย 1) นายปรีดี พนมยงค์ (2443-2526) นักศึกษาวิชากฎหมายและวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งกำลังศึกษาในระดับปริญญาเอก ณ มหาวิทยาลัยปารีส ประเทศฝรั่งเศส 2) นายร้อยโทแปลก ชิตตะสังคะ (2440-2507) นายทหารที่กำลังศึกษาวิชาการทหารปืนใหญ่ อยู่ที่โรงเรียนนายทหารของฝรั่งเศส 3) นายร้อยโทประยูร ภมรมนตรี (2440-2525) อดีตนายทหารที่ลาออกจากราชการที่ได้ลาออกจากราชการแล้วเดินทางมาศึกษาทางด้านวิชารัฐศาสตร์ในประเทศฝรั่งเศสด้วยทุนส่วนตัว 4) นายร้อยตรีทัศนัย มิตรภักดี (2441-2476) นายทหารที่กำลังศึกษาวิชาการทหารม้าที่ประเทศฝรั่งเศส 5) หลวงสิริราชไมตรี (จรูญ สิงหเสนี) (2441-2534) ผู้ช่วยเลขานุการประจำสถานทูตสยาม กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเคยเป็นนักเรียนกฎหมายของกระทรวงยุติธรรม และเป็นทหารอาสาเมื่อสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง 6) นายด้วง ลพานุกรม (2441-2484) นักศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ที่กำลังศึกษาในระดับชั้นปริญญาเอกในมหาวิทยาลัย ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ และเคยเป็นนายสิบในกองทหารอาสาสงครามเมื่อสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง 7) นายแนบ พหลโยธิน (2443-2489) เนติบัณฑิตอังกฤษและกำลังศึกษาวิชากฎหมายแผนกเศรษฐศาสตร์การเมืองที่มหาวิทยาลัยในปารีส (Banomyong, 2014, p. 128; Mektrairat, 2010, pp. 296-297; Kasetsiri & Petchlertanan, 2004, pp. 25-26)

เมื่อคณะราษฎรได้ทำการจัดตั้งองค์การอย่างเป็นทางการสำเร็จ จากนั้นกลุ่มแกนนำก็ได้ดำเนินการเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วยวิธีการในทางลับ โดยเริ่มจากการให้หัวหน้าสายแต่ละสายหาสมาชิกเพิ่มอีกสายละ 2 คน แล้วค่อย ๆ แยกไปเป็นหัวหน้าสายย่อยแตกสาขาออกไป โดยการคัดเลือกสมาชิกจะต้องคำนึงถึงความเสียสละเพื่อชาติอย่างแท้จริง ทั้งความกล้าหาญ และความสามารถในการรักษาความลับ (Banomyong, 2009, pp. 130-131) นอกจากนี้ ปรีดี พนมยงค์ ยังได้เสนอต่อที่ประชุมจัดตั้ง “คณะผู้ก่อการ” (Promoters) และที่ประชุมมีมติเห็นชอบว่าจะควรที่จะต้องมีผู้ก่อการ ซึ่งประกอบเป็นกองหน้าของราษฎร อีกทั้งยังได้มีการจำแนกสมาชิกคณะราษฎรออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. จะเป็นบุคคลที่สมควรได้รับคำชักชวนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกคณะราษฎรก่อนวันลงมือยึดอำนาจ 2. จะเป็นบุคคลที่ได้รับคำชวนต่อเมื่อได้ลงมือปฏิบัติในการยึดอำนาจแล้ว และ 3. จะเป็นบุคคลที่จะได้รับคำชวนในวันลงมือปฏิบัติการยึดอำนาจ ภายหลังที่การยึดอำนาจรัฐได้มีทำที่ว่าจะเป็นผลสำเร็จมากกว่าเป็นความไม่สำเร็จ (Banomyong, 1999, pp. 24-26) จากนั้นกลุ่มแกนนำก็ได้มีการนัดประชุมเพื่อหารือวางแผน และกำหนดยุทธศาสตร์อยู่อีกหลายครั้ง ก่อนที่จะนำแนวปฏิบัติที่ได้วางเอาไว้ไปดำเนินการอย่างเคร่งครัด โดยได้มีการรวบรวมสมัครพรรคพวกทั้งที่อยู่ต่างประเทศ และในประเทศ และแบ่งหน้าที่กันทำอย่างเป็นระบบ ถึงแม้ว่าในช่วงก่อนวันที่ 24 มิถุนายน 2475 จะมีกระแสข่าวว่าจะเกิดการยึดอำนาจเล็ดลอดออกมา รวมไปถึงความขัดแย้งในเรื่องของอุดมการณ์ที่ไม่ได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งหมดของสมาชิก แต่ในท้ายที่สุดการตัดสินใจในการยึดอำนาจก็เกิดขึ้น และคณะราษฎรก็สามารถยึดอำนาจได้สำเร็จ

เห็นได้ว่า นับตั้งแต่การก่อตัวของอย่างเป็นทางการจนกระทั่งสามารถเปลี่ยนแปลงการปกครองได้สำเร็จ สมาชิกคณะราษฎรนั้นประกอบไปด้วยบุคคลสามกลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มที่เป็นผู้ก่อการ ซึ่งทำหน้าที่เป็นแนวหน้า (Vanguard) คือบุคคลที่สมควรได้รับคำชักชวนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกคณะราษฎรก่อนวันลงมือยึดอำนาจ 2) คือบุคคลที่ได้รับคำชวนต่อเมื่อได้ลงมือปฏิบัติในการยึดอำนาจแล้ว และ 3) คือบุคคลที่จะได้รับคำชวนในวันลงมือปฏิบัติการยึดอำนาจ ทั้งนี้หากพิจารณาจากคุณสมบัติของบุคคลทั้งสามประเภท สามารถอธิบายได้ว่าสมาชิกคณะราษฎรไม่ได้หมายถึงแค่เฉพาะบุคคลที่ร่วมก่อการเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงบุคคลที่ถูกชักชวนเข้ามาภายหลังจากที่ได้ทำการยึดอำนาจรัฐแล้ว ดังนั้นผู้เขียนจึงมีข้อคิดเห็นว่าการที่จะระบุจำนวนที่ชัดเจนว่าสมาชิกคณะราษฎรมีทั้งหมดกี่คน จึงเป็นเรื่องที่มีโอกาสจะคลาดเคลื่อนสูงมาก เนื่องจากเป็นเรื่องที่สามารถตีความได้หลากหลาย แต่ทั้งนี้สามารถที่จะสรุปในเบื้องต้นว่า สมาชิกคณะราษฎรคือคณะบุคคลที่ร่วมก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองตั้งแต่ต้น และรวมถึงบุคคลอื่นที่เข้ามาภายหลังการยึดอำนาจสำเร็จแล้ว ทั้งที่ถูกเปิดเผยและไม่เปิดเผยด้วย

ใครคือคณะราษฎร

นอกจากปัญหาที่ยากต่อการระบุจำนวนที่ชัดเจนว่าแท้แล้วสมาชิกคณะราษฎรมีทั้งหมดกี่คน ปัญหาอีกประการที่อาจจะทำให้เกิดความสับสนต่อการนิยามถึงการเป็นสมาชิก นั่นก็คือปัญหาความขัดแย้งภายในกลุ่มสมาชิก กล่าวคือภายหลังจากที่สามารถยึดอำนาจได้สำเร็จ ความไม่เป็นเอกภาพภายในของกลุ่มคณะราษฎรเองก็เริ่มที่จะปรากฏชัดขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในด้านอุดมการณ์ และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การเกิดปัญหาระหว่างพระยาทรงสุรเดชกับหลวงประดิษฐมนูธรรม ในเรื่องของร่างรัฐธรรมนูญและโครงการเศรษฐกิจ ปัญหาระหว่างหลวงพิบูลสงครามกับพระยาพลพยุหเสนา ในเรื่องของสายบังคับบัญชาในกองทัพบก และทำที่ไม่ลงรอยระหว่างหลวงศุภชลาศัยกับหลวงสินธุสงครามชัยในสายทหารเรือ นอกจากนี้ ยังมีความพยายามของหลวงประดิษฐ์ที่คิดจะล้มรัฐบาลของพระยามโนปกรณัม เพื่อที่ต้องการจะกำจัดคณะฝ่ายทหารและพระยามโนปกรณัมหัวหน้ารัฐบาลที่ตนมุ่งหวังในตอนแรกว่าจะให้เป็นหุ่นเชิดได้ออกไป แล้วตนจะได้ผลักดันให้โครงการเศรษฐกิจสามารถดำเนินไปได้ (Pamommontri, 1975, pp. 203-217) จากกรณีความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มคณะผู้ก่อการ ต่อมาภายหลังสมาชิกคนสำคัญของคณะราษฎร ได้ออกมากล่าวถึงปัญหาของความขัดแย้ง ต่าง ๆ อย่างเช่นในกรณีของปรีดี พนมยงค์ ดังข้อความต่อไปนี้

“...สมาชิกทุกคนมีทรรศนะตรงกันยอมพลีชีพร่วมกัน เฉพาะการล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เท่านั้น เมื่อได้ชัยชนะก้าวแรกแล้ว ได้แตกแยกกันตามทรรศนะคงที่ ถอยหลัง ก้าวหน้าที่แต่ละคนแต่ละกลุ่มมีอยู่...” (Banomyong, 2000, pp. 33-34)

หรือในกรณีของพระยาทรงสุรเดช หนึ่งในสมาชิกคนสำคัญของคณะราษฎร ที่ได้บันทึกเอาไว้ว่า

“...สาเหตุที่ทำให้เกิดมีพวกปฏิวัติครั้งนี้ไม่ใช่สาเหตุอันเดียวกันเป็นแน่ทีเดียว มันเป็นการยากที่จะรู้ความตั้งใจจริงของแต่ละคน เพราะใครจะเปิดเผยความตั้งใจของตัวซึ่งไม่เป็นมงคล ความคิดที่จะกู้ชาติโดยสุจริตใจจะมีอยู่ในตัวบุคคลใดบ้างในจำนวนนี้ ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะหยั่งรู้ได้...” (Setthabut & Kasetsiri, 1984, pp. 23-24)

เมื่อพิจารณาจากข้อความในข้างต้น จะเห็นได้ว่าปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งภายในกลุ่มคณะผู้ก่อการนั้นก็คือ ปัญหาในแง่ของอุดมการณ์หรือเจตจำนงร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ดังที่ปรีดี พนมยงค์

ได้ชี้ให้เห็นว่าความเป็นเอกภาพหนึ่งเดียวของคณะราษฎรที่มีก็คือพรรคณะที่ต้องการจะโค่นล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของพระยาทรงสุรเดช ที่เผยให้เห็นว่าคนที่เข้ามาร่วมขบวนการต่างมีความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป

ทั้งนี้หากประมวลประเด็นดังกล่าวพร้อมกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการพิจารณาคุณสมบัติของการเป็นสมาชิกคณะราษฎร ตามที่ผู้เขียนได้อภิปรายไปแล้วในหัวข้อคณะราษฎรคือใคร ทำให้เห็นได้ว่าความเป็น “คณะราษฎร” นั้นมีระดับของความคิดอยู่หลายระดับ ซึ่งถูกกำกับด้วยบริบททางสังคมการเมืองและเงื่อนไขทางเวลา และนอกจากนี้ยังช่วยสะท้อนได้ว่าความเป็นคณะราษฎรเต็มไปด้วยความซับซ้อนในเชิงของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ อยู่ภายในกลุ่ม ซึ่งหากพิจารณาแต่เพียงรายชื่อของสมาชิกคณะราษฎรที่ได้มีการบันทึกเอาไว้ในสำนวนต่าง ๆ อาจจะทำให้เกิดความเข้าใจที่สับสนว่าคณะราษฎรนั้นหมายถึงแต่เพียงผู้ร่วมก่อการในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 เท่านั้น ดังนั้นในเบื้องต้นนี้เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน ผู้เขียนจึงมีข้อคิดเห็นว่า คำว่า “คณะราษฎร” เป็นคำที่ต้องใช้อย่างระมัดระวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำไปอธิบาย หรือใช้เป็นฐานในการตีความสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 รวมทั้งการนำความคิด และการกระทำของตัวบุคคลที่ยึดโยงอยู่กับ “ความเป็นคณะราษฎร” ไปอธิบายหรือทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางการเมือง และผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการนั้น ๆ มิเช่นนั้นนอกจากจะไม่ช่วยให้เกิดความเข้าใจโดยตรงไปตรงมาแล้ว อาจจะทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนมากยิ่งขึ้น

มองคณะราษฎรผ่านกรอบแนวคิดการจัดวางความคิดทางการเมือง

เนื้อหาในส่วนนี้จะเป็นการพยายามในการสร้างคำอธิบายเชิงทฤษฎี เพื่อที่จะอธิบายถึงความสัมพันธ์อันซับซ้อนที่อยู่ภายใต้ “ความเป็นคณะราษฎร” แต่ก่อนที่จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์หลายระดับในความเป็นคณะราษฎร ผู้เขียนจะนำเสนอให้เห็นถึงการก่อตัวและโมทัศน์ของแนวความคิดที่ว่าด้วยการจัดวางความคิดทางการเมือง เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจต่อประเด็นดังกล่าวในลำดับต่อไป

การก่อตัวของแนวความคิดที่ว่าด้วยการจัดวางความคิดทางการเมือง

“การจัดวางความคิดทางการเมือง” เป็นแนวความคิดที่เกิดจากความพยายามในการบูรณาการระหว่างศาสตร์ทางด้านรัฐศาสตร์ และศาสตร์ทางด้านศิลปะ โดยวัชรพล พุทธรักษา นักวิชาการผู้สนใจและเชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวความคิด ทฤษฎีของอันโตนิโอ กรัมสซี สำหรับการก่อตัวของแนวความคิดดังกล่าวเกิดจากการที่วัชรพลได้เล็งเห็นถึงข้อจำกัดบางประการในทางทฤษฎีของอันโตนิโอ กรัมสซี ที่ไม่ได้เสนอแนวทางเกี่ยวกับการศึกษาและแนวทางในการนำไปปฏิบัติเอาไว้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้เองจึงเป็นโอกาสที่ผู้ศึกษาสามารถที่จะตีความและนำแนวคิดของเขาไปใช้อย่างเสรี แต่ยังคงต้องอยู่บนฐานของสิ่งที่เรียกว่า “การปฏิวัติที่ยั่งยืน” กล่าวคือ จะต้องมีการบวนการต่อสู้เชิงความคิด/อุดมการณ์ เพื่อที่จะเปลี่ยนโลกทัศน์ของผู้คนในสังคมต่าง ๆ และต้องอาศัยความร่วมมือของชนชั้นและกลุ่มพลังต่าง ๆ เข้าด้วยกัน แม้ว่าอาจจะต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน จากปัจจัยดังกล่าว วัชรพล พุทธรักษา จึงพยายามสร้างแนวทางขึ้นมา โดยการนำ เอาจุดเด่นหรือหลักการสำคัญบางประการของศิลปะแบบจัดวาง (Installation art) มาผสมผสานกับทฤษฎีการเมืองของอันโตนิโอ กรัมสซี เพื่อที่จะให้เกิดเป็นแนวทางให้ผู้สนใจสามารถมองเห็นกระบวนการจัดวางความคิดในสังคมการเมืองรูปแบบต่าง ๆ ได้ด้วยตัวเอง และเรียกนวัตกรรมทางความคิดดังกล่าวว่า “การจัดวางความคิดทางการเมือง” (Politics of installation/Political installation) (Buddharaksa, 2018, pp. 21–26)

จุดเด่นบางประการที่วิชรพลหยิบยกขึ้นมาเพื่อเป็นจุดเชื่อมระหว่างศิลปะแบบจัดวางกับแนวความคิดทางการเมืองของอันโตนิโอ กรัมซี ประกอบด้วย 1) การที่เชื่อว่าการประกอบสร้างของสิ่งหนึ่งสิ่งใด แม้วัตถุอาจจะไม่มีความเชื่อมโยงหรือเกี่ยวข้องกันเลยก็ตาม แต่ด้วยหลักคิดแบบการจัดวาง จะทำให้มองเห็นถึงความเชื่อมโยงของสิ่งต่าง ๆ 2) การที่ศิลปะแบบจัดวางให้ความสำคัญกับคุณลักษณะเฉพาะหรือความเจาะจงเชิงพื้นที่ กล่าวคือการจะจัดวางและนำเสนองานศิลปะนั้น ๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงพื้นที่ทางวัฒนธรรมและพื้นที่ทางความคิดด้วย 3) ศิลปะแบบจัดวางมีความคาดหวังว่าจะเป็นการกระตุกอารมณ์ และการรับรู้ของผู้คนเพื่อให้เกิดการตีความและหาความหมายที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังของงานศิลปะเหล่านั้น 4) ในแง่ของความคิดศิลปะแบบจัดวางให้ความสนใจการใส่ความหมายลงไปในงาน มากกว่าที่จะเน้นในเรื่องของเทคนิค ราคาของวัสดุ และคุณภาพของงาน (Buddharaksa, 2018, p. 22)

ในส่วนของสาระสำคัญของแนวความคิดการจัดวางความคิดทางการเมือง วิชรพล พุทธรักษา พยายามอธิบายว่ามันคือการพยายามมองสรรพสิ่งอย่างเป็นองค์รวม โดยให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงที่มีพลวัตกับสิ่งต่าง ๆ หมายความว่ารวมถึงความเป็นองค์รวมของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทใดบริบทหนึ่ง พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการพยายามสร้างสำนึกร่วมให้เกิดแก่ผู้คน เพื่อนำไปสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และสาระสำคัญอีกประการคือ การมองโลกในเชิงวิพากษ์ กล่าวคือการพิจารณาให้เห็นถึงรากเหง้าของปัญหาซึ่งอาจจะมีความซับซ้อน และมีความเกี่ยวโยงทางการเมืองกันอยู่หลายชั้น (Buddharaksa, 2018, pp. 21-24)

แต่อย่างไรก็ดี สำหรับแนวความคิดดังกล่าว วิชรพลก็ไม่ได้นำเสนอคำตอบหรือสูตรสำเร็จสำหรับการนำไปใช้ต่ออย่างไร หากแต่มีข้อเสนอแนะว่าการจะนำแนวความคิดนี้ไปใช้ ผู้ใช้จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทแวดล้อมที่ต้องการเข้าไปศึกษาหรือทำความเข้าใจ โดยยึดหลักหัวใจสำคัญของแนวความคิด 3 ประการ ดังนี้ 1) การกลับไปทบทวนความคิดที่ถูกจัดวางไว้แล้ว (Installed) 2) การเข้าไปรื้อถอนความคิดที่ถูกจัดวาง (Uninstallation) และ 3) การจัดวางความคิดใหม่ (Reinstallation) (Buddharaksa, 2018, pp. 199-202)

ทั้งนี้ หากพิจารณาจากการก่อตัวของแนวความคิดจนกระทั่งความพยายามในการสร้างหลักการสำคัญสามประการ จะเห็นได้ว่าวิชรพลได้หยิบเอาวิธีการที่จะใช้สำหรับการพิจารณาหรือแนวทางในการทำความเข้าใจ มาจากคุณสมบัติบางประการของศิลปะแบบจัดวาง และใช้แนวความคิดทฤษฎีของอันโตนิโอ กรัมซี มาเป็นเครื่องมือในการเข้าไปพิจารณาเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์นั้น ๆ ดังนั้น การจะนำแนวความคิดที่ว่าด้วยการจัดวางความคิดทางการเมืองไปใช้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจต่อแนวคิดทฤษฎีทางการเมืองและสังคมของ อันโตนิโอ กรัมซี อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และสำหรับแนวความคิดที่จะนำมาใช้เป็นฐานในการอธิบายความสัมพันธ์ทางการเมืองภายในกลุ่มคณะราษฎร นั่นก็คือแนวความคิดที่ว่าด้วย “กลุ่มประวัติศาสตร์” (Historical bloc)

แนวความคิดที่ว่าด้วย “กลุ่มประวัติศาสตร์” ปรากฏครั้งแรกในงานเขียนเรื่อง The Modern Prince ของ กรัมซี โดยเขาพยายามที่จะแสดงให้เห็นถึงสถานะที่ชนชั้นและกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และอุดมการณ์ ซึ่งจากเดิมนั้น (ลัทธิมาร์กซ์) ใช้เกณฑ์การแบ่งแยกกลุ่มบุคคลในสังคมออกจากกันโดยใช้กรรมสิทธิ์เป็นตัวบ่งชี้ฐานะทางชนชั้น และเห็นว่าชนชั้นคือต้นตอของปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งเกณฑ์การแบ่งในลักษณะดังกล่าวอยู่ในพื้นที่ของโครงสร้างส่วนล่าง แต่กรัมซีกลับเห็นว่ากรออธิบายโดยใช้เกณฑ์ทางชนชั้นนั้นมีลักษณะที่เป็นนามธรรมเกินไป เขาจึงเสนอในลักษณะการแบ่งกลุ่มที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยเสนอว่าในแต่ละช่วงเวลาของประวัติศาสตร์อาจจะเกิดกลุ่มก้อนทางประวัติศาสตร์ ที่เกิดจาก

กลุ่มต่าง ๆ ชนชั้นต่าง ๆ มาร่วมมือกัน เพื่อที่จะต่อสู้กับกลุ่มอื่น ๆ ดังนั้นลักษณะของกลุ่มประวัติศาสตร์จึงเป็นผลรวมของการที่โครงสร้างต่าง ๆ มาประกอบกันและเกิดเป็นเอกภาพเชิงซับซ้อนและขัดกันภายใน (Complex and contradictory unity) และมีลักษณะเป็นการเกาะเกี่ยวทั้งในระดับแนวตั้ง (Vertical) คือการข้ามระหว่างชนชั้น และระดับราบ (Horizontal) ที่เป็นกลุ่มย่อยทางชนชั้นของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชนชั้นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ดี ไม่ว่าจะกลุ่มประวัติศาสตร์ในสังคมหนึ่ง ๆ ในช่วงเวลาหนึ่งจะมีความสัมพันธ์กับผู้คนในกลุ่มพลังในสังคมอย่างไร แต่กลุ่มประวัติศาสตร์นั้น ๆ ก็จะต้องเชื่อมโยงอยู่กับศักยภาพของกลุ่มพลังใหม่ และเป็นกลุ่มพลังที่ก้าวหน้า ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างกลุ่มประวัติศาสตร์ทางเลือกใหม่อยู่เสมอ ๆ (Gramsci, 1971, p. 137; Kaewthep, 1998, p. 88; Buddharaksa, 2014, pp. 168-170; Kitirianglarp, 2014, pp. 44-54)

กล่าวอีกนัยหนึ่ง กลุ่มประวัติศาสตร์ มีลักษณะเป็นโครงกรอบขนาดใหญ่ที่เกิดจากการในทุกชนชั้นมาผนึกประสานกัน (Fusion) อย่างมีเอกภาพระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่แตกต่างกันขัดแย้งกัน เช่น เอกภาพระหว่างธรรมชาติและจิตวิญญาณ เป็นเอกภาพของสิ่งที่มีคุณสมบัติต่างกัน ถึงแม้ว่าภายใต้การมารวมตัวกันจะมีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบย่อย ๆ หรือแม้กระทั่งเกิดการเปลี่ยนอำนาจของกลุ่มก้อนทางอำนาจ (Power bloc) จากกลุ่มหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่ง แต่กลุ่มก้อนทางประวัติศาสตร์ที่มีฐานะเป็นองค์กรรวมเชิงโครงสร้างได้โครงกรอบขนาดใหญ่ก็ยังคงดำรงอยู่ (Gramsci, 1971, p. 137; Adamson, 1980 as cited in Kitirianglarp, 2014, p. 48) ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มพรรคการเมือง กลุ่มกองทัพ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มทุนอุตสาหกรรม ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะมีผลประโยชน์หรืออุดมการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองที่เหมือนกัน มาร่วมมือกัน แต่เมื่อเวลาผ่านไปกลุ่มย่อยต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะเกิดความขัดแย้ง และมีการเคลื่อนตัวไปเกิดกลุ่มใหม่ หากแต่องค์กรรวมเชิงโครงสร้างก็ยังคงดำรงอยู่

อนึ่ง ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการเกิดขึ้นของกลุ่มประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ นั้น เป็นผลผลิตของการต่อสู้โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคมหนึ่ง ๆ โดยเฉพาะในสภาวะที่เกิดการแบ่งขั้วทางชนชั้นอย่างชัดเจน ซึ่งสถาบันภายใต้โครงการทางการเมืองของรัฐไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหานั้นหรือความขัดแย้งเหล่านั้นได้ (Jessop, 1985, pp. 90-93)

จากการที่ผู้เขียนได้พยายามอธิบายให้เห็นถึงมโนทัศน์ของแนวความคิดที่ว่าด้วยกลุ่มประวัติศาสตร์ในช่วงต้น ทั้งนี้เนื่องจากว่า ผู้เขียนจะใช้แนวความคิดดังกล่าวเป็นเครื่องมือสำหรับการกลับไปทบทวนความคิดที่ถูกจัดวางไว้แล้ว (Installed) โดยนักประวัติศาสตร์ และนักรัฐศาสตร์ที่พยายามจะนิยามความเป็นคณะราษฎร รวมถึงการอธิบายและตีความประเด็นต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับคณะราษฎร ซึ่งผู้เขียนมีข้อคิดเห็นว่าการทำความเข้าใจต่อประเด็นดังกล่าวเป็นเรื่องสำคัญสำหรับผู้สนใจและจะทำการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยามและเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การรื้อถอนกระดุมเม็ดแรกที่ถูกจัดวางไว้แล้ว และการจัดวางความคิดใหม่ในมุมมองเชิงวิพากษ์

คณะราษฎรกับขบวนการไฟสาย 2475

จากปัญหาในการวินิจฉัยการระบุตัวตนของสมาชิกคณะราษฎรภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รวมทั้งปัญหาความขัดแย้งและแตกแยกภายในกลุ่ม (ตามผู้เขียนได้อภิปรายไปแล้วในการก่อตัวของแนวความคิดที่ว่าด้วยการจัดวางความคิดทางการเมือง) ผู้เขียนได้พยายามสำรวจคำอธิบายหรือการวินิจฉัยต่อประเด็นดังกล่าว แต่ยังไม่พบว่ามีการวิพากษ์วิจารณ์ใดที่พยายามจะอธิบายประเด็นดังกล่าวอย่างเป็นระบบ พบเพียงแค่ข้อคิดเห็นของหลวงวิจิตรวาทการ และศุภมิตร ปิติพัฒน์ ที่พยายามจะเสนอชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของประเด็นดังกล่าว โดยกรณีของหลวงวิจิตรวาทการ เสนอว่าให้หันกลับไปพิจารณาถึงลักษณะของคณะราษฎรให้ชัดเจน และหลวงวิจิตรวาทการได้เสนอ

ลักษณะสำคัญของคณะราษฎรเอาไว้ 3 ลักษณะคือ 1) คณะราษฎรเป็นของคนทุกคนชนชั้นรวมทั้งเจ้า คือไม่มีขีดชั้นว่าเป็นชั้นใด 2) คณะราษฎรเป็นแต่ของราษฎร ไม่ใช่ของเจ้า และ 3) คณะราษฎรเป็นแต่ของบุคคลที่ไปลงชื่อเข้าเป็นสมาชิกใน คณะราษฎร แต่มีใช้ของบุคคลทั่วไป (Wathakan, 1932, p. 165) ส่วนในกรณีของศุภมิตร ปิติพัฒน์ ได้หยิบยกเอาข้อคิดเห็นของปรีดี พนมยงค์ ที่พยายามเรียกร้องให้มีการย้อนกลับไปศึกษาถึงความล้มเหลวผิดพลาดของคณะราษฎร ที่ไม่สามารถรักษาชัยชนะก้าวแรกไว้ได้ และไม่อาจพัฒนาให้เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์ได้ โดยศุภมิตร ชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่ปรีดี พนมยงค์ ต้องการนั้นก็คือการย้อนกลับไปศึกษาประวัติศาสตร์ของคณะราษฎร ในมิติที่ชี้ให้เห็นปัญหาและจุดอ่อนภายในของคณะราษฎรจริง ๆ จากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มพวกต่าง ๆ ของคนที่ เป็นสมาชิก (Pitipat, 2019, online) ดังนั้นผู้เขียนจึงจะเสนอแนวความคิดที่ว่าด้วย “ขบวนการไฟสาย 2475” เป็นเครื่องมือในการเข้าไปพิจารณาถึงความสัมพันธ์จากการก่อตัวทางสังคมของคณะราษฎร

สำหรับสาระสำคัญของแนวความคิดขบวนการไฟสาย 2475 มีลักษณะและสาระสำคัญพื้นฐานเช่นเดียวกับ แนวคิดกลุ่มประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อที่จะเน้นการทำความเข้าใจของการก่อตัวทางสังคม (Social formation) ของกลุ่ม คณะราษฎร โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ของโครงสร้างส่วนบน (การเมืองและอุดมการณ์) เป็นหลัก โดยผู้เขียน ต้องการให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นจากมุมมองของแนวคิดกลุ่มประวัติศาสตร์ อีกทั้งเพื่อเป็นการตระหนักว่า แนวความคิดกลุ่มประวัติศาสตร์เป็นแนวคิดที่ก่อตัวขึ้นท่ามกลางบริบททางสังคมเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมของ อิตาลี และกลุ่มประเทศในสังคมตะวันตก ก่อนที่จะหลอมรวมและตกผลึกออกมาเป็นแนวความคิดและทฤษฎีดังกล่าว ซึ่งเป็นบริบททางสังคมการเมืองที่มีความแตกต่างไปจากบริบททางสังคมการเมืองไทยในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลง การปกครอง พ.ศ.2475 และประเด็นสำคัญอีกประการ คือแนวความคิดขบวนการไฟสาย 2475 ถูกประยุกต์ขึ้นมา เพื่ออธิบายประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของกลุ่มคณะราษฎรเป็นการเฉพาะเท่านั้น

อนึ่ง หากย้อนกลับไปพิจารณาถึงปัจจัยของการก่อตัวของกลุ่มคณะราษฎร จะเห็นได้ว่าภายใต้บริบท ของสังคมและการเมืองไทยในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นกำลังอยู่ในสภาวะเสื่อมโทรมของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งมี วิกฤตปัญหาภายใน กล่าวคือนับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา พระมหากษัตริย์ไทยทรงทำหน้าที่สองอย่างคือการ เป็นประมุขของรัฐและประมุขฝ่ายบริหาร ซึ่งเป็นระบบที่มีความขัดแย้งภายในสูงมาก เพราะทรงทำหน้าที่ทั้งสองอย่าง และเป็นระบบรวมศูนย์ไม่มีการแบ่งแยกอำนาจการบริหาร นิติบัญญัติ ตุลาการออกจากกัน ทั้งนี้ในการบริหาร ราชการพระองค์จะใช้คนที่ท่านไว้นัดเชื้อซึ่งก็คือพระบรมวงศานุวงศ์ และที่ปรึกษาต่างประเทศที่มากถึง 2,000 คน กระทั่งต่อมาในช่วงสมัยรัชกาลที่ 6 และต่อมาถึงช่วงรัชกาลที่ 7 บริบททางการเมืองและสังคมในช่วงเวลา ดังกล่าวมีลักษณะเป็นเน้นในเรื่องของชาตินิยม ประกอบกับจำนวนผู้ที่จบการศึกษาจากต่างประเทศมีจำนวนมาก ขึ้น ทำให้มีการลดที่ปรึกษาต่างประเทศจาก 2,000 คน เหลือประมาณ 200 คนในช่วงรัชกาลที่ 7 ในการหายไป ของที่ปรึกษาต่างประเทศทำให้จำเป็นต้องใช้พระบรมวงศานุวงศ์ในการมาทำหน้าที่แทน และการเข้ามาทำงานของ เหล่าเจ้านายในช่วงสมัยรัชกาลที่ 7 จะประกอบไปด้วยพระบรมวงศานุวงศ์สองกลุ่ม คือกลุ่มที่มีพระชันษามาก กับกลุ่ม เจ้านายรุ่นเด็ก โดยกลุ่มที่มีพระชันษามากจะทรงทำหน้าที่ในสถาบันอภิรัฐมนตรีสภา ซึ่งเป็นสถาบันทางการเมืองที่ทรง สร้างขึ้นใหม่ ส่วนกลุ่มเจ้านายรุ่นเด็ก ๆ ทรงให้ทำหน้าที่อยู่ในกระทรวง ทบวง กรม ทั้งนี้บริบททางการเมืองใน ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่อยู่ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ได้มีการปลดข้าราชการออก และคนที่ถูกปลดออก ส่วนใหญ่นั้นเป็นข้าราชการที่เป็นสามัญชน ซึ่งกลุ่มเจ้านายไม่มีใครถูกปลดออกเลยแม้แต่คนเดียว (Mektrairat, 2005, pp. 81-84) นอกจากปัจจัยดังกล่าว การไปศึกษาต่างประเทศของกลุ่มนักเรียนทุนก็ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัย สำคัญ ดังจะเห็นได้จากคำอธิบายของ ประยูร ภมรมนตรี หนึ่งในแกนนำคณะราษฎรคนสำคัญ ที่ได้กล่าวถึงสาเหตุ

ของการเปลี่ยนแปลงการปกครองว่า เมื่อมีโอกาสได้ไปศึกษาต่างประเทศ จึงได้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของประเทศต่าง ๆ ทำให้รู้สึกเกิดการเปรียบเทียบกับว่าทำไมประเทศของเราอย่างคงล้ำหลัง นอกจากนี้ยังมีความรู้สึกสนใจเมื่อถูกเหยียดหยามเสมือนเป็นข้าทาสที่อยู่ในอาณานิคม จึงทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นเพราะประเทศของเราอ่อนแอ ไม่ได้มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นและทำให้เป็นระเบียบเหมือนดังอาระประเทศทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีโอกาสได้เรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่ออิสระ และเสรีภาพที่ประชาชนในประเทศแถบยุโรปได้ทำการต่อสู้เอาเลือดเนื้อเข้าแลกเพื่อรักษาสิทธิเสรีภาพ พวกเขาจึงสามารถสร้างระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มั่นคงขึ้นมาได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวประกอบกับบริบททางสังคมและการเมืองภายในประเทศกำลังอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม จึงทำให้กลุ่มนักเรียนไทยในยุโรปได้รวมตัวกันวางแผน และได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองในเวลาต่อมา (Pamornmontri, 1974, pp. 64-66)

ด้วยปัจจัยในข้างต้น จึงนำมาซึ่งการที่รวมตัวของกลุ่มก้อนทางอำนาจ (Power bloc) กลุ่มพลังทางสังคม (Social forces) กลุ่มต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันทางด้านอุดมการณ์ แต่มีเอกภาพภายใต้เจตจำนงร่วมบางประการ เพื่อที่จะปฏิบัติการแย่งชิงการครองอำนาจนำ (Hegemony) ทำให้เกิดเป็นกลุ่มประวัติศาสตร์ขนาดใหญ่ ภายใต้กลุ่มที่ชื่อ “คณะราษฎร” จนกระทั่งสามารถปฏิบัติการกิจได้สำเร็จในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 จากนั้นความแตกแยกและขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ภายในก็เริ่มปรากฏมากขึ้น แต่อย่างไรก็ดีภายใต้องค์กรรวมเชิงโครงสร้างได้โครงสร้างขนาดใหญ่ก็ยังคงดำเนินอยู่ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มย่อย ๆ ภายในก็ตาม ดังนั้น หากไม่พิจารณาอย่างละเอียดอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจว่ากลุ่มก้อนดังกล่าวยังคงดำเนินไปด้วยความเป็นเอกภาพในแง่ของอุดมการณ์และแนวทางในการปฏิบัติ

ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงอุปมาเหมือนกับกรณีที่สมาชิกคณะราษฎรแต่ละคน แต่กลุ่ม ได้ร่วมเดินทางไปในขบวนรถไฟเดียวกัน แต่บางคน บางกลุ่ม ต่างมีสถานีปลายทางของพวกเขาที่แตกต่างกันออกไป ขณะเดียวกันในระหว่างเดินทางบางคน บางกลุ่มก็ได้มีการเดินทางไปมาหากันระหว่างตู้รถไฟ ซึ่งกรณีดังกล่าวเสมือนเป็นความสัมพันธ์เชิงซ้อนที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มย่อยกลุ่มต่าง ๆ ที่มีลักษณะข้ามไปมาหากันได้อย่างอิสระ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหรือบริบททางสังคมการเมืองในแต่ละช่วงเวลาเป็นตัวกำหนด

สรุป

กล่าวโดยสรุป สำหรับแนวทางการวิเคราะห์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยามนับตั้งแต่ที่นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ได้พยายามสำรวจและรวบรวมเอาไว้เมื่อปี พ.ศ.2525 จำนวนทั้งสิ้น 4 แนวทางนั้น ได้ถูกนำไปใช้เป็นตัวแบบในการศึกษาประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ดีในช่วงเวลา 10 – 15 ปีที่ผ่านมา ผู้เขียนพบว่าได้มีงานการศึกษาใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นจำนวนมาก และเมื่อพิจารณางานวิชาการหลายชิ้นพบว่าไม่ได้อยู่ในกลุ่มที่นครินทร์ได้เคยจัดเอาไว้เมื่อหลายสิบปีก่อน ดังนั้นผู้เขียนจึงได้เสนอให้มีการจัดกลุ่มเพิ่มเติมจากที่นครินทร์ได้เคยรวบรวมเอาไว้เป็นกลุ่มที่ห้า โดยเรียกกลุ่มดังกล่าวนี้ว่า “กลุ่มที่มุ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการในการช่วงชิงอำนาจทางการเมือง” และนอกจากนี้ผู้เขียนยังได้เสนอแนวทางการวิเคราะห์ที่ว่าด้วยการก่อตัวทางสังคมของกลุ่มคณะราษฎร โดยพัฒนามาจากส่วนหนึ่งของแนวความคิดว่าด้วยการจัดวางความคิดทางการเมืองของวัชรพล พุทธิรักษา ซึ่งเป็นหนึ่งในแนวทางการวิเคราะห์ที่จัดอยู่ในกลุ่มที่มุ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการในการช่วงชิงอำนาจทางการเมือง อีกทั้งผู้เขียนได้พยายามสร้างคำอธิบายเชิงทฤษฎีประกอบกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ และสามารถอธิบายได้ว่า การรวมกลุ่มของคณะราษฎรเกิดจากกลุ่มพลัง

ทางสังคม และกลุ่มพลังทางอำนาจกลุ่มย่อย ๆ มารวมตัวโดยมีจุดประสงค์บางประการร่วมกัน แต่มีแนวคิดและอุดมการณ์แตกต่างกัน ต่อประเด็นดังกล่าว ผู้เขียนมีข้อคิดเห็นว่าการทำความเข้าใจในลักษณะดังกล่าว ช่วยทำให้เห็นสถานะของสมาชิกคณะราษฎรที่มีความเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมแต่ช่วงเวลาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ถึงแม้ในเบื้องต้นบทความชิ้นนี้จะยังไม่ได้ลงลึกในประเด็นของแนวความคิดทางการเมืองของแต่ละกลุ่ม หากแต่เพียงพิจารณาจากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น และนอกจากนี้ การตีความสถานะของความเป็นคณะราษฎรใหม่ผ่านกรอบแนวคิดที่ผู้เขียนประยุกต์ต่อมาจากอันโตนิโอ กรัมสซี และวัชรพล พุทธิรักษา ยังช่วยให้ตระหนักถึงสมาชิกคณะราษฎรคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้ถูกนับหรือเขียนลงในประวัติศาสตร์ อนึ่ง ผลของการศึกษายังทำให้ได้ตระหนักถึงการที่จะนำคำว่า “คณะราษฎร” ไปใช้อย่างมีสำนึกบนพื้นฐานของความเป็นเอกภาพที่แตกต่างเมื่อต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยามโดยมีคณะราษฎรเป็นตัวแสดงสำคัญของบริบททางการเมืองดังกล่าว

ท้ายที่สุดนี้ ผู้เขียนคาดหวังว่าการพิจารณาคณะราษฎรผ่านกรอบแนวคิดที่ว่าด้วยการจัดวางความคิดทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาผ่านแนวความคิดขบวนการไฟสาย 2475 จะช่วยเป็นอีกหนึ่งพื้นฐานที่สำคัญของการศึกษาประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยามให้เกิดความชัดเจน และมีความอย่างตรงไปตรงมาได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Banomyong, P. (1999). *Economic outline Luang Pradit Manutham (Pridi Banomyong)*. Bangkok : Children's Foundation Publishing House. (In Thai)
- Banomyong, P. (2000). *Protect the spirit of complete democracy of the heroes 14 October* (5th ed.). Bangkok : Saitan. (In Thai)
- Banomyong, P. (2009). *The concept of democracy of Pridi Banomyong*. Bangkok : Sukkapapjai. (In Thai)
- Banomyong, P. (2014). Something about the founding of the People's Party and the democratic system. *Behind the 1932 Revolution* (8th ed.). Bangkok : Chonniyom. (In Thai)
- Buddharaksa, W. (2014). *A Survey of Gramsci's Political Thought*. Bangkok : Sommot. (In Thai)
- Buddharaksa, W. (2018). *Gramsci and Political Installation: Philosophy of Praxis, Social Transformation, and Human Emancipation*. Bangkok : Sommot. (In Thai)
- Chaiching, N. (2013). *Khofanfainaijfananlueachuea : Movement of the counter-revolutionary movement of Siam (B.E.1932-1957)*. Bangkok : Matichonbook. (In Thai)
- Fuwongcharoen, P. (2016). The Revolution of 1932 in the view of an “outsider”, a diplomatic document on Siam after the regime change. *King Prajadhipok's Institute Journal*, (January-April 2016), 47-62 (In Thai)
- Gramsci, A. (1971). Selections from the Prison Notebooks, ed. Quintin Hoare and Geoffrey Nowell Smith. *Trans. London: Lawrence Wishart*.
- Jessop, B. (1985). *Nicos Poulantzas Marxist Theory and Political Strategy*. London: Macmillan.

- Kaewthep, K. (1998). *Studying the Mass Media with Critical Theory: Concepts and examples of research*. Bangkok: Pappim. (In Thai)
- Kasetsiri, C., & Petchlertanan, T. (2000). *1932 Revolution in Siam* (2nd ed.). Bangkok : Project Foundation Textbook of Social Sciences and Humanities. (In Thai)
- Kasetsiri, C., & Petchlertanan, T. (2004). *Revolution 1932*. Bangkok : Project Foundation Textbook of Social Sciences and Humanities. (In Thai)
- Kitirianglarp, K. (2014). *Politics of class struggle in Thailand from 1992 to 2006*. Thesis, Doctor of Philosophy Program in Political Science Faculty of Political Science, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai)
- Manopimoke, W. (1977). *Conflict within the People's Party*. Thesis, Master of Arts Program in Department of History Graduate School, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai)
- Mektrairat, N. (1982). *Changes to Siam's 1932 regime: Knowledge status*. Bangkok : Thai Khadi Research Institute Thammasat University. (In Thai)
- Mektrairat, N. (2005). Cause of the Siam Revolution 1932. *LIFE*. Bangkok: openbooks. (In Thai)
- Mektrairat, N. (2010). *The Siamese Revolution of 1932*. Bangkok : Fadeawkan. (In Thai)
- Pamornmontri, P. (1974). Changes of the Regime, 1932. *Thai Revolutionary Notes*. Pranakorn : Charoenwit Publishers. (In Thai)
- Pamornmontri, P. (1975). *My life 5 land*. Bangkok : Bunnakit. (In Thai)
- Pitipat, S. (2019). *The People's Party in the opinion of Pridi*. Retrieved June 24, 2021, from https://www.nationweekend.com/index.php/columnist/10/3070?utm_source=bottom_relate&utm_medium=internal_referral (In Thai)
- Pompetch, N. W. (2021). *The People's Party who created the Constitution*. Bangkok : Saengdao. (In Thai)
- Prakitnonthakan, C. (2007). *Politics and Society in Architecture: Siam, Applied Thai, Nationalism* (2nd ed.). Bangkok : Matichonbook. (In Thai)
- Preecha-silpakul, S. (2018). *Nikhuepanithanthihamung: The controversy about the monarchy in the organization Prepare the Constitution of Thailand from 1932-2007*. Bangkok : Fadeawkan. (In Thai)
- Samudavanija, C., & Chantavarin, P. (1982). *Basic information half a century of change Thai government*. Bangkok : Jaopraya Publishers. (In Thai)
- Setthabut, N., & Kasetsiri, C. (1984). *Memorandum of Phraya Song Suradet When the Revolution of 24 June 1932* (2nd ed.). Bangkok : Phraewittaya. (In Thai)
- Thepsongkroh, S. (2019). *People's Democratic Party: Politics, Power and Memory of the (Faculty) People*. Bangkok : Matichonbook. (In Thai)
- Wathakan, W. (1932). *Politics and Governance of Siam*. Pranakorn : Thaimai. (In Thai)
- Wisaprom, S. (2013). *80 years of the Siam Revolution, 1932: Consider the knowledge of the Siam Revolution of 1932. (again)*. Bangkok : S. Charoenkanpim. (In Thai)